

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Corollaria ex dictis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Etore p. quest. 7. art. 6. Intantum aliquid est bonum, inquantum est appetibile, & terminus motus appetitus: Sed media ut talia terminant secundum quid, sive aliquo modo motum appetitus, finis verò simpliciter & ultimò eum terminat: Ergo media gaudent bonitate intrinseca, diminuta, & secundum quid; finis verò simpliciter, & absolutè bonus est. Major patet. Minorem verò declarat D. Thomas exemplò motus corporalis: *Terminatur autem (inquit) motus corporis naturæ simpliciter quidem ad ultimum; secundum quid autè etiam ad medium, per quod utitur ad ultimum quod terminat motum, & dicitur aliquid terminans motum, inquantum aliquam partem motus terminat.*

... Sic ergo in motu appetitus, id quod est appetibile, terminans motum appetitus, secundum quid, ut medietas per quod tenditur in aliud, vocatur utile; id autem quod appetitur ut ultimum, terminans totaliter motum appetitus, sicut quadam res in quam per se appetitus tendit, vocatur honestum, quia honestum dicitur quod per se desideratur.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBJICIUNT in primis Adversarii plura Aristotelis & D. Thomæ testimonia, in quibus rationem & nomen boni soli fini attribuunt, bonamque cum fine converti saepe asserunt.

Verum facillè responderetur, eos loqui de bono simpliciter & absolutè; illud enim cum fine coincidit, & cum illo convertitur, non autem de bono ut sic, & prout abstrahit à bono simpliciter & secundum quid; à primario & secundario, absoluto & respectivo: sic enim ratio boni non solum fini, sed etiam mediis intrinsecè convenit, ac de illis prædicatur.

Instant Adversarii, & adducunt aliqua Divi Thomæ loca, in quibus ait media non appeti propter aliquam bonitatem in eis existentem.

Sed hæc etiam facillè solvuntur, dicendo S. Doctorem his locis non negare mediis omnem bonitatem intrinsecam, sed solum primariam & absolutam, quæ est propria finis. Unde quando ait p. quest. 7. art. 6. ad 2. *Utilia non habere in se unde desiderantur*, sensus est, non habere unde desiderantur propter se, & sistendo in se, quamvis habeant intrinsecam bonitatem & appetibilitatem propter aliud, ut denotant verba subsequenti, *sed desiderantur ut sunt ducentia in alterum.* Similiter cum qu. 21. de verit. art. 1. dicit quod *ratio appetibilitatis ejus quod est ad finem, est finis*, loquitur de appetibilitate, quæ constituit rationem omnino formalem & motivam appetitus, cujusmodi est sola bonitas finis: non excludit tamen aliam intrinsecam appetibilitatem, per quam media secundariò & dependentè à fine terminent suo modo appetitum, ut patet ex locis suprâ relatis.

Urgebis: D. Thomas suprâ qu. 1. art. 1. probat omnes actiones humanas esse propter finem, ex eo quod finis sit objectum voluntatis: At si finis non esset objectum illius adæquatum, sed primarium solum & principale, hic discursus non valeret; cum omnes actus alicujus potentiæ non tendant in ejus objectum primarium & principale, sed aliqui versentur circa objectum duntaxat secundarium & minus principale: Ergo juxta principia doctrinæ D. Thomæ, finis est objectum totale & adæquatum voluntatis; subinde-

Tom. III.

A que ille solus est intrinsecè & formaliter bonus, media verò denominativè solum & extrinsecè.

19 Respondeo concessa Majori, negando Minorem: ut enim discursus D. Thomæ sit legitimus, sufficit quod ratio formalis *sub qua*, seu objectum formale quò adæquatum voluntatis, sit finis, licet media pertineant ad objectum secundarium illius, subindeq; gaudeant bonitate intrinseca: nam ex hoc rectè inferitur omnes actus humanos dependere à fine, sicut à motivo & ratione *sub qua*. Sicut licet colores pertineant ad objectum formale terminativum visus, quia tamen lux est ratio formalis *sub qua* adæquata illius, & colores non habent vim immutandi visum, nisi dependentè à luce, benè colligitur omnia quæ videntur, videri mediante luce. Quo exemplo utitur S. Doctor hic art. 2. ad 2. ubi docet media se habere respectu finis, sicut colores respectu lucis: colores autem habent visibilitatem intrinsecam, dependentem tamen à luce, ut ab objecto motivo & ratione *sub qua*: Ergo pariter media, ratione proportionis & coaptationis quam habent cum fine, gaudent bonitate intrinseca, licet imperfecta ac diminuta, & à bonitate finis, ut à causa motiva dependente, eiq; subordinata.

20 **C** Objicies secundò: Tota ratio mediæ consistit in tendentia & relatione ad finem: At relativa, ut talia, nullam dicunt bonitatem aut perfectionem, ut in tractatu de Trinitate ostendimus: Ergo media ut talia, nullam habent in se bonitatem.

Disp. 3. art. 5.

Respondeo, media ut sic, esse relativa transcendentalia, non prædicamentalia; licet enim fundent relationem prædicamentalem, non tamen propria eorum ratio in illa consistit, sed in eo quod ipsam fundat: quamvis autem ratio prædicamentalis secundum rationem *ad* non exprimat perfectionem, ut diximus loco citato, ratio tamen transcendentalis potest ipsam importare. Et ratio discriminis sumitur ex utriusq; relationis natura: nam prædicamentalis est purus respectus ad aliud tanquam ad purum terminum, in quo proinde nulla convenientia neque ad subiectum, neq; ad ipsum terminum, neque ad appetitum importatur; & ita ex nullo capite perfectionem vel bonitatem explicat: transcendentalis verò, quamvis ratio nuncupetur, revera est forma absoluta; & licet ordine tur ad aliquid extrinsecum, aut ab illo dependeat, non tamen est purus respectus, sed dicit vel influxum in terminum, vel proportionem & commensurationem cum eo, vel participationem ab ipso, vel alias similes rationes, quæ convenientiâ & appetibilitatem importare possunt.

21 **E** Objicies tertio: Movere & allicere voluntatem, est propria causalitas finis, ut docent Philosophi 2. Physicorum: Ergo nequit convenire mediis, nec subinde bonitas intrinseca.

Respondeo causalitatem finis, secundum quod à mediis distinguitur, non esse utcumque movere & allicere voluntatem, sed movere illam primariò, & propter se: media autem quamvis habeant vim intrinsecam movendi, non tamen primariò & propter se, sed secundariò & propter finem, ac dependentè & participativè ab illo.

§. III.

Corollaria ex dictis.

22 **E**X dictis colligitur primò, bonum analogicè convenire fini & mediis, non solum analogicè

giã attributionis, sed etiam analogiã proportionality: quia in mediis invenitur intrinsecã ratio boni, quæ ad movendum & excitandum appetitum proportionaliter se habet sicut bonitas finis, cum discrimine tamen in solutione precedentis argumenti adducto.

23 Colligitur secundo, hoc esse discrimen inter voluntatem sumptam pro potentia volitiva, & pro primo ejus actu, qui *simplex volitio* appellatur, quod in prima acceptatione habet pro objecto adæquato bonum ut sic, abstrahens à bono finis & mediis, in secunda verò respicit solum finem ut objectum adæquatum. Ita D. Thomas hic art. 2. ubi sic ait: *Si loquamur de voluntate secundum quod nominat potentiam, sic se extendit ad finem & ad ea que sunt ad finem . . . si autem loquamur de voluntate, secundum quod nominat propriam actum, sic proprie loquendo est finis tantum*: scilicet quia voluntas, ut nominat actum, & simplicem volitionem significat, fertur in id tantum, quod est objectum per se potentia; atque adeo quia objectum per se voluntatis est finis tantum (nam ea quæ sunt ad finem non sunt bona, vel volita propter se ipsa, sed tantum ex ordine ad finem; cum solum bonitate diminuta & respectiva gaudeant, ut supra ostensum est) simplex volitio respicit solum finem, non verò media; sicut primus actus potentia intellectiva, qui dicitur *intellectus seu intelligentia*, non respicit conclusiones, sed prima principia. Unde Philosophus 3. Ethic. cap. 2. ait: *Voluntas est finis: electio autem, eorum que sunt ad finem*. Quæ verba exponens D. Thomas hic in solut. ad 1. dicit, quod ibi Philosophus loquitur de voluntate secundum quod proprie nominat simplicem actum voluntatis, non secundum quod nominat potentiam.

24 Colligitur tertio, omnem actum voluntatis necessariò versari circa finem, vel circa media; atque adeo non posse dari actum neutrum, qui neque ad finem, neque ad media terminetur, sed ad aliquid ab eis abstractum, vel distinctum. Ita communiter Theologi contra Scotum in 2. dist. 1. quæst. 3. ubi ponit differentiam inter actum intellectus & voluntatis, quod in intellectu non potest esse aliquis assensus, qui non sit vel circa principia, vel circa conclusiones, quia nulla est evidentia ex parte objecti media inter has duas: in voluntate autem dicitur quod est aliquis actus medius, quia potest ostendi voluntati aliquod objectum, quod neque sit propter se bonum, neque propter aliud; unde hunc actum *neutrum* appellat, & dicit esse medium inter fruitionem & usum; nomine *fruitionis* comprehendendo omnem actum qui versatur circa bonum propter se, & nomine *usus* omnem actum qui versatur circa bonum propter aliud, ut expressis terminis declarat ibidem §. *quantum ad primum*. Unde leviter & inconsideratè dixit Vazquez hic disput. 32. cap. 1. Scotum illum actum medium seu neutrum non admisisse, sed in hoc ei imponi à Cajetano & Thomistis: qui enim atterent Scotum legerit, planè cognosceret nihil ei imponi à Thomistis, sed ipsum revera hunc actum neutrum seu medium posuisse. Sed quicquid sit de hujusmodi opinionis patronis:

25 Probatum corollarium ex dictis: Objectum adæquatum voluntatis est bonum, ut articulo precedenti ostendimus: Sed bonum non est nisi triplex, scilicet honestum, delectabile, & utile; ex quibus duo priora habent rationem finis, & sunt appetibilia propter se, posterius verò habet

A rationem medii & appetibilis propter aliud: Ergo non potest dari aliquis actus voluntatis, qui non sit de fine vel de medio.

Hinc sumitur alia ratio quasi à priori, quam tradit Cajetanus in introductione hujus questionis. Inter opposita contradictoria non datur medium: Sed appetibile propter se, & appetibile propter aliud, sunt contradictoria opposita: Ergo inter illa non datur medium.

Hanc rationem impugnat Vazquez ubi supra: quia (inquit) opposita contradictoria non reperitur inter extrema positiva, sed inter positivum & negativum: bonum autem appetibile gratiã sui, & bonum appetibile gratiã alterius, sunt extrema positiva.

Verum ille *aliorum* vim prædicte rationis, Cajetani mentem non penetravit. Nam licet oppositio contradictoria non reperitur formaliter nisi inter positivum & negativum, hoc tamen non impedit quominus in duobus extremis positivis virtualiter contradictio implicetur; quatenus unum dicit formaliter aliquid positivum, cuius aliud ex sua ratione formali fundat negationem: quod patet in motu sursum & deorsum, nam motus deorsum dicit tendentiam ad centrum mundi, cuius negationem fundat motus sursum ex sua formali ratione. Quamvis ergo bonum amabile gratiã sui, & bonum appetibile gratiã alterius, sint positiva, hoc non impedit quominus implicite & virtualiter includant contradictionem, quatenus unum dicit formaliter aliquid positivum, cuius aliud inquantum hujusmodi fundat negationem. Et hoc est quod intelligit Cajetanus, dū dicit amabile propter se, & amabile propter aliud, esse opposita contradictoria.

Ad do quod finis & medium opponuntur relative; finis enim dicitur per ordinem ad medium, & medium per ordinem ad finem: Sed inter opposita relative non datur medium, ut indubitè patet: Ergo neque inter finem & media.

Dices cum Scoto: Intellectus potest proponere voluntati bonum absolute, abstrahendo à fine & à mediis, seu à bono propter se, & bono propter aliud; bonum enim potest concipi ab intellectu in universali & abstractè, & sic proponi voluntati: Ergo voluntas potest circa bonum habere actum mediu, seu neutrum, qui nõ sit finis nec mediorum. Consequentia patet: quia si objectum abstrahit ab utroq; etiam actus abstrahet, quandoquidem actus sequitur objectum.

Confirmatur: In voluntate datur actus simplicis volitionis, qui nec est circa media, ut patet; cum nondum supponat finem intentum, ratione cuius diliguntur media; nec circa finem, cum nullum ordinem dicat ad media: Ergo in voluntate potest dari, & de facto datur actus neuter, qui nec est circa finem, nec circa media.

Ad objectionem respondeo primò, negando Majorem: intellectus enim non potest ostendere voluntati bonum abstractum, quod non sit appetibile propter se, aut propter aliud; quia bonum est analogum, ac proinde non potest ita abstrahi ab illis duabus rationibus, quod illas saltem implicite non includat.

Respondeo secundo, dato quod ratio boni possit abstrahi ab illis duabus rationibus, & sic ostendi voluntati, non posse tamen voluntatem ab eam moveri: utpote cum hujusce rationis ostensio in illo casu foret mere speculativa. Probatum hoc primò: quia bonum non movet voluntatè, nisi sit existens, aut dicens ordinem ad existenti.

placitum: sumptum autem præcisè in communi, secundum rationem universalem, non involvitur particularitas, nec est existens, nec possibile existere: Ergo nec potest voluntatem movere.

Secundò probatur: Bonum non movet practice, nisi in quantum exercet rationem convenientem ad appetentem: Sed non potest exerceri iste ratio, nisi bonum sit conveniens, vel ratione sui, vel ratione alterius, & consequenter vel propter se, vel propter aliud: Ergo bonum abstrahens ab utroque, nequit practice movere.

Explicatur magis: Sicut licet actus humanus secundum se abstrahatur à circumstantiis, & ita secundum se, & ex ratione & quidditate sui obiecti possit esse indifferens; in individuo tamen non potest abstrahere à circumstantiis, & sic debet determinari esse bonus vel malus, ut docet S. Thomas infra qu. 18. art. 9. Ita licet bonum secundum se, & in abstracto, non dicat quòd sit bonum propter se, vel propter aliud, sed tantum quòd sit perfectum & appetibile; in exercitio tamen non potest movere, & practice proponi ab intellectu, nisi proponatur vel ut diligendum gratià sui, quòd est ipsum proponi ut finem in actu exercitio; vel ut diligendum in ordine ad alterum, quòd est ipsum proponi ut medium in actu exercitio. Unde

Ad confirmationem dicatur, actum simplicis volitionis esse circa finem, non respectivè seu comparative sumptum, sed absolutè & secundum se consideratum, seu ut gratià sui amabilem: finis enim duo habet, nempe quòd sit appetibilis gratià sui, & quòd sit ratio appetendi alia quæ in ipsum ordinatur; sub prima ratione, terminat actum simplicis volitionis, sub altera verò attingitur ab actu intentionis, non à simplicis volitione, ut patebit ex dicendis corollario sequenti.

Colliges ultimò: sex esse tantum actus humanos à voluntate elicitos, nempe volitionem, fructuionem, intentionem, consensum, electionem, & usum: de quibus agit D. Thomas ab hac questione usque ad 16.

Probatur: Omnis actus humanus à voluntate elicitus, vel est circa finem, vel circa media: At circa finem sufficienter constituuntur tres actus, nempe volitio, fructio, & intentio; & circa media sufficienter alii tres, scilicet consensus, electio, & usus: Ergo non sunt plures quàm sex. Major patet ex dictis corollario præcedenti. Minor quoad primam partem probatur. Voluntas vel fertur in finem absolutè, & sic constituitur simplex volitio; vel ut quiescens in fine, & sic constituitur fructio; vel quatenus finis est terminus alicujus quòd in ipsum ordinatur, & sic constituitur intentio: Ergo circa finem solum tres actus versantur, nimirum volitio, fructio, & intentio. Suadetur etiam quoad secundam: Nam vel voluntas vult media absolutè, & sic constituitur consensus; vel vult unum medium præ alio, & sic constituitur electio; vel media applicat ad aliquid, & sic ponitur usus, seu applicatio potentie executive ad opus: Ergo non sunt plures actus à voluntate elicti circa media, quàm tres assignati; nempe consensus, electio & usus.

Dices: Nullus est actus in appetitu sensitivo, cui non correspondeat similis in voluntate: Sed in appetitu sensitivo sunt undecim actus, quos passiones appellamus, nempe amor & odium, desiderium & fuga, delectatio & tristitia, spes

A & desperatio, timor & audacia, ac ira, ut docet D. Thomas infra qu. 23. art. 4. Ergo tot etiam erunt actus in voluntate, & non solum sex quos enumeravimus.

Respondeo, verum esse dari ex parte voluntatis actus, respondentes illis qui sunt in appetitu sensitivo; sed nego illos inter se eandem servare distinctionem & numerum: multa enim, quæ in inferioribus sunt dispersa, reperiuntur adunata in superioribus: unde sicut ea quæ pertinent ad diversos sensus inferiores, à sensu communi percipiuntur; sic voluntas per sex actus enumeratos fertur ad ea, quæ appetitus sensitivus per undecim actus, quos passiones appellamus, attingit.

In articulo 3. quærit D. Thomas, utrum voluntas eodem actu moveatur in finem, & in id quòd est in finem? Sed de hoc redibit sermo infra qu. 12. art. 4.

DISPUTATIO V.

De Motivo voluntatis.

Ad questionem 9. Divi Thomæ.

CUM motivum voluntatis sit causa actuum qui ab illa procedunt, ad tractatum de actibus voluntatis pertinet agere de ejus motivo, & modo quo illa movetur. Unde de primo agemus in hac disputatione: de secundo in sequenti.

ARTICULVS I.

An voluntas moveatur ab intellectu & appetitu quòd specificatorem, & seipsam, ac carere potentias quoad exercitium moveat?

NOTANDUM ex D. Thomæ hic art. 1. voluntatem moveri, nihil esse aliud quàm eam reduci de potentia ad actum, & de statu indifferentiæ ad statum determinationis: quare tot erunt motiones voluntatis, quot erunt ejus indifferentiæ. Duplex verò est voluntatis indifferentiæ, una dicitur indifferentiæ contradictionis, quæ est ad duo contradictoriè opposita; scilicet agere vel non agere, amare v. g. vel non amare: alia dicitur indifferentiæ contrarietatis, id est, ad duo contrariè opposita, & est inter terminos positivos, puta agere hoc vel illud, amare vel odio habere. Igitur duplex quoque datur voluntatis determinatio, & motio, duplici jam dictæ indifferentiæ correspondens: una quæ voluntas reducitur de indifferentiæ contradictionis; & hæc dicitur motio quoad exercitium, quia voluntatem, indifferentem ad agendum vel non agendum, determinat hic & nunc ad exercendum suum actum: alia verò quæ reducitur de indifferentiæ contrarietatis; & hæc vocatur motio quoad specificationem, quia voluntatem indifferentem ad plura objecta diversæ speciei, determinat potius ad unum, quàm ad aliud. De hac ergo duplici voluntatis motione breviter hic agendum est, & declarandum à quo voluntas tam quoad specifica-